HUSITSKÉ VÁLKY

Od první pražské defenestrace po bitvu u Lipan (1419-1434)

Klíčová slova: katolíci x husité, defenestrace, husitské skupiny, Jan Žižka z Trocnova, Zikmund českým králem?, křížové výpravy, čáslavský sněm, prozatímní vláda, husitský program, bitva u Domažlic, vozová hradba, basilejský koncil, kompaktáta, bitva u Lipan čili husité proti husitům

Spory mezi Husovými přívrženci a malou skupinou katolické šlechty vyvrcholily koncem července 1419, kdy husitští radikálové vedení lidovým kazatelem **Janem Želivským** vtrhli na Novoměstskou radnici a z jejích oken vyhodili katolickou městskou radu → **1. pražská defenestrace**. Krále Václava IV. ranila mrtvice.

Husité nebyli vždy jednotní, dělili se do několika hlavních skupin:

1. **panská jednota** – *husitská šlechta*
2. **pražská města a univerzita** – *umírnění husité*
3. **orebité** – *radikální východočeští husité* pod vedením **Jana Žižky z Trocnova** (po jeho smrti roku 1424 nazýváni sirotky, velení převzal **Prokop Holý**)
4. **táborité** – *radikální jihočeští husité* (1420 založili opevněné město Tábor)

Po Václavovi IV. měl na český trůn nastoupit jeho mladší bratr **Zikmund Lucemburský**, již král uherský a římský. Husité mu však nedůvěřovali, protože ho mimo jiné obviňovali z toho, že nedokázal zabránit upálení Mistra Jana Husa. Zikmund byl tedy zvolen českým králem pouze menšinovou katolickou šlechtou. Husitská šlechta ho neuznávala.

Zikmund prohlásil Čechy kacířskou zemí a s podporou říšských (německých) knížat a papeže vyhlásil křížovou výpravu proti husitům a táhl ku Praze. Žižkovi, který stál v čele husitských vojsk (též tzv. polních vojsk), se podařilo křižáky porazit nejdříve na **Vítkově hoře** (Vítkov), posléze i u **Vyšehradu**. Zikmund musel odtáhnout s nepořízenou.

Roku 1421 se v **Čáslavi** konal sněm (sjezd) zástupců šlechty a královských měst. Sesadili na něm Zikmunda z trůnu a zřídili **prozatímní vládu**, která měla do volby dalšího krále zemi řídit a která měla dodržovat husitský program, tzv. 4 artikuly (články) pražské:

1. artikul – **přijímání „pod obojí způsobou“** → přijímání těla i krve (chleba a vína) Páně i pro obyčejné věřící (do té doby bylo víno při bohoslužbě vyhrazeno jen knězi)
2. artikul – **svobodné vykládání slova božího** (tedy Bible)
3. artikul – **zákaz světského panování kněží** (duchovní osoba se podle husitů nemá aktivně účastnit politického dění), církevní majetek měla převzít šlechta

4. artikul – **trestání smrtelných hříchů** (např. vraždy) bez možnosti vykoupení se (viz odpustky kritizované nejen Husem)

Ač husité nebyli vždy jednotní, spojit se dokázali pokaždé, když Čechám hrozila křížová výprava. Těch zorganizoval Zikmund společně s papežem celkem 5, všechny skončily vítězstvím husitů: např. 1426 u Ústí nad Labem, 1427 u Tachova a konečně roku 1431 u **Domažlic**. Husité se v bitvách opírali o vozové hradby a bojovali rozličnými zbraněmi. O husitech víme také na Moravě a v Uhrách, v obou zemích ovšem nebyli zdaleka tak početní jako v Čechách. Proto se husitství stává především českou záležitostí.

Po porážce u Domažlic bylo Zikmundovi i papeži jasné, že husity na bitevním poli neporazí, a tak s nimi začali raději jednat. Roku 1433 byli zástupci husitů pozváni na koncil do **Basileje**, ke konečné dohodě mezi husity, Zikmundem a papežem (lépe řečeno jeho vyslancem – legátem) došlo téhož roku v městě **Jihlavě**. Pro dohodu se vžil název **basilejská (jihlavská) kompaktáta**, obsahovala v podstatě potvrzení 4 artikulů pražských jako zemského zákona pro Čechy a Moravu.

Po vyhnání křižáckých vojsk považovala husitská šlechta polní vojska (radikální táborité a sirotci) za zbytečné břemeno a snažila se je rozpustit. Obě skupiny se střetly **30. května 1434 v bitvě u Lipan** (u Českého Brodu), husitská šlechta (též panská jednota, umírnění husité) zvítězila. Husitské války skončily.

Husova smrt vyvolala v Českém království velké pobouření. Husovi stoupenci projevovali touhu po změnách v církvi i společnosti. Jejich symbolem se stal kalich.
Husité dokázali vojensky odolávat řadu let. Jejich odvaha, vynikající velitelé, nezvyklá vojenská strategie i zbraně z nich udělali sílu, se kterou musela tehdejší Evropa počítat.

HRDLIČKA, Jaroslav - KALISTOVÁ, Ivana. Bouřlivá husitská doba začala. Ktož jsú boží bojovníci. In: *Dějepis 7.* Praha: Fraus, 2009, s. 87 a 89.

Král Václav IV. se svou manželkou Žofií Bavorskou (Bible Václava IV., konec 14. století)

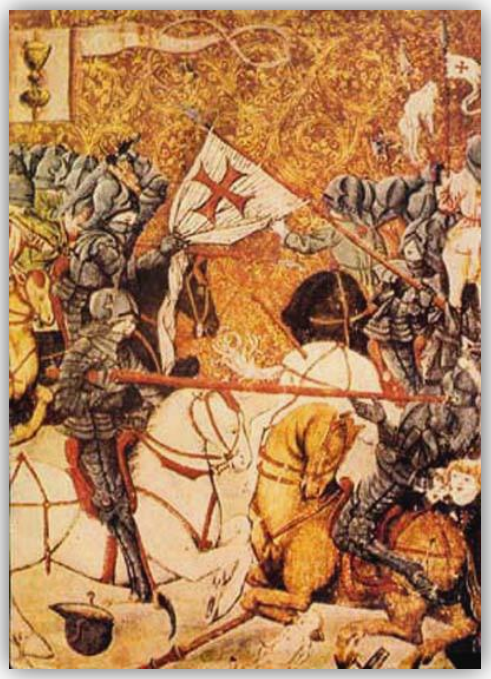
Václavův ledňáček z bordury Bible Václava IV.

Adolf Liebscher: Svržení konšelů z Novoměstské radnice 30. července 1419

Žižka v čele vojska (Jenský kodex, konec 15. století)

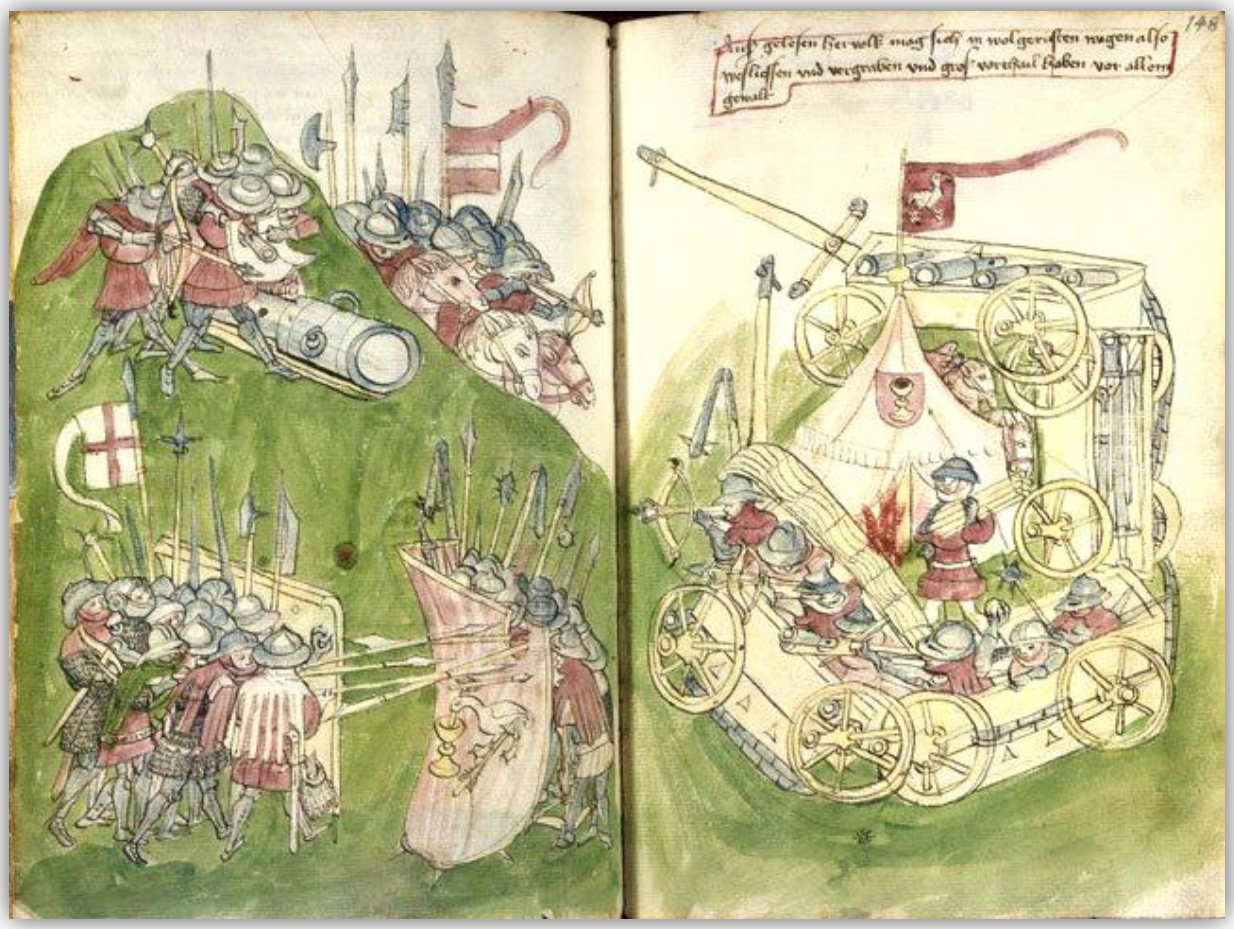

Boj husitů s křižáky (Jenský kodex, konec 15. století)

Neznámý český mistr: Císař Zikmund, 1436/1437 (Kunsthistorisches Museum, Vídeň)

Mgr. David Mikoláš

Husitské zbraně a vozová hradba
(Vídeňský rukopis, polovina 15. století)

Luděk Marold: Bitva u Lipan, 1897-1898